

obdarjenega pomočnika. Bili so nič manj še potem v Dubrovniku pesniki velike cene, nekteri celó izverstni v svojem predmetu, na pr. Gledjević, Ferić, Betondić, Higja Sorkocević, Salatić in drugi, al nobeden od njih se ni približal Gjorgjiću, še manj pa Gunduliću.

Ko je na koncu 18. stoletja tako onemogel duh pesniški v Dubrovniku, ki je od prvega nastopa narodnih naših pesnikov kolovodja bil, so se oglasili v notrajni, od morja oddaljeni zemlji nekteri domorodci, ki so počeli oživljati izdihajoče pesništvo hervaško. Ti so bili: oba Relkovića iz Svinjara v Posavini, Hanižlić, Porezan (z Rosalijom), Vid Došen in Kerpotić Ličani, Katančić Valpovljan in drugi. Al to pojavljanje je terpelo kaj malo časa, ker se je zopet izgubilo po njih smerti. — Toliko naj bodi rečeno o pesništvu.

Nezvezan govor pa ali proza se je obdelovala v našem narodu v obče premalo in najmanj ravno tam, kjer je pesništvo najbolj cvetelo, to je, v Dubrovniku. Dubrovčani so rabili jezik hervaški samo v posebnih domačih in selskih opravilih ter so zato gojili pesništvo le kot stvar razveseljevanja, samo za prijetno zabavo (kratek čas) in razgovor v svojih družinskih krogih. Kar je pa le kolikanj tirjalo resnobe, naj je že bilo to v občih njihovih skupnovladnih, sodniških ali posebnih poslih, kakor tudi v stvaréh na katero koli znanost spadajočih, — v vsem tem so se osluževali latinskega in talijanskega jezika. To je vzrok, zakaj razun kake molitvine knjižice, kterege življenjopisa svetnikov in kakih pripovedk celó nobene proze imeli niso.

Kolikor so pa drugi manj obdelovali pesništvo, toliko bolj so od preteklih 200 let delali in napredovali v prozi, tako, da gotovo stareje znanosti ni, v kateri vsaj ktera knjiga ne bi bila pisana v hervaškem jeziku. Priznati pa se mora, da se naj bolja proza bere v starejih življenjopisih svetnikov iz 15. in 16. in pa v pripovedkah iz 17. in 18. stoletja.

(Dalje sledí.)

Ogled po svetu.

Običaji (šege) serbskega naroda.

Serbi molijo k Bogu občno trikrat na dan; zjutraj kadar vstanejo, zvečer pred večerjo in po večerji, kadar grejo spat. Najprej se skramljajo na noge možki, za njimi žene in otroci; toda nobeden ne smé prenehati in se vvesti, dokler starašina molitve ne konča. Oni pa ne molijo enako; kar kdo zna, ono govori šeptajoč, samo starašina smé govoriti malo glasneje, da se razume. Tako moli mati k Bogu za sina, da ji bode živ, zdrav in srečen; sestra za brata, ako je na vojsko šel, da se zdrav povrati itd.; drugi spet dostavljajo: „Da se s strahom poklonimo in pomolimo Gospodu Bogu in Bogorodnici (Marii Materi Božji), sladkemu Kristusu in češčenemu kerstu“. Ta dan pred nedeljo in pred velikimi prazniki prižgejo vošeno svečo, in jo pritisnejo na zid, starašina pa vzame ogenj in kadilo ter pokadí najprej svečo in svete podobe; potem se pokadé vsi zaporedoma in molijo pred svečo. Pri vsem tem ima Serb navado izustevati: „Bože pomози!“ in prekriževati se, kadar sede za mizo k jedi; kadar vstane izza mize, navadno reče: „Bog da pomoge in da naj nam tekne“; kdor žganje al vino pije; kadar misli pospavati, kadar se na konja usede in ko kihne (ali naj si bode pri kakoršnem koli delu) takrat samo reče: „Bože pomози!“ pa se ne prekriža. Kadar ga žeji, ali če zijevne ali zdihne, reče: „Bože milostivi ti pomози“ ali „živa Bogorodnica ti pomози!“ Kadar kakošno željo razodene, pravi: „Ako Bog da“, ali „ako Bog da zdravje“ itd.

Po Vuku Štefan Karad. poslovenil Idrijanski.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Istre 3. sept. F. C. — Pretekli teden so milostljivi terzaški škof po raznih farah Istre krog Pazina birmovali in prišli v Pazin preteklo saboto zvečer. Čakala jih je velika množica pred mestom s cerkvenimi banderi in gore-

čimi baklami, ter jih je slovesno v mesto spremila. V nedeljo zjutraj je bila birma; popoldan pa so obiskali tukajšne začetne šole in gimnazijo, in so v vsakem razredu učence izpraševali, kateri so jim prav dobro odgovarjali. Znani so škof kakor poseben prijatelj mladosti in šolske omike, pa tudi iz vseh šolskih predmetov kaj mično izprašujejo. Po izpraševanju so delili med naj bolj marljive učence darila. Drugo jutro so se podali v Tinjan birmat in od tod v Terst nazaj. — Znano je, da so Istriani prosili, da bi se Istra iz colne zaveze izločila. Ni še davno, kar je bila zastran tega komisija iz Dunaja tukaj, ki je soseske v tej zadevi zaslišavala. Izid preiskovanja še ni znan; nadjamo se pa, ako ne popolne izločitve iz colnega društva, saj važnih olajšav v colnih zadevah, ker skalovita Istra, uboga dežela, brez vode, brez rek in obertnije, ki prebivavcev ne more živiti, je navezana na Terst in Reko, kakor truplo na glavo. — Zraven tega ubožtva jo tare skoraj vsako poletje nemila suša, da se na njivah suše poljski pridelki. Zadelala jo je ta nesreca tudi letos, in milo so gledali prebivavci, kako je večkrat jug podil goste oblake nad njih glavami na krajnsko zemljo, ko je žeje zevala njihna zemlja. Hvala Bogu, da se terta povsod ozdravlja, in da bo še precej vina! Prihodnje leto — pravijo vinorejci — se nadjamo popolnoma zdrave terte, ker povsod poganja lepe, čverste mladike. Vino je tisti pridelek Istre, ki naj več zdá, in varuje marljive prebivavce v dobrih letinah lakote in jim polni mošnje. — Ker sem že unidan nekterim pridnim sadjorejcem zaslužen hvalodal, naj vverstim danes še enega med-nje, ki je mnogo zemlje, zapuščene, s sivim kamenjem obsejane, po velikem trudi in prizadevanji, v lepe verte spremenil, in to je gosp. fajmošter v Roču, Urban Golmajer. Taki možje zaslužujejo pri nas toliko večje hvale, kolikor revniša je dežela, kolikor večji je trud, ker pripravljajo boljšo prihodnost deželi. — Da smo marsikje za Krajnci zaostali, priča vam tudi to, da imamo v Pazinu le en sejm na leto, teržnega dnéva med tednom pa nimamo nobenega. — Čujem, da se oblastnije trudijo za osnovanje kmetijske družbe v Pazinu. Prav je tako!

Iz Gojačevega na Vipavskem. * Že dolgo nisem nič pisal, kako je kaj pri nas. Naj vam tedaj povém, da letošnjo letino zamoremo še manj hvaliti kakor lansko. Kriva šlabe letine je pa suša, ki je predolgo terpela. Turšice bo prav malo, fižola smo tudi manj kakor lani pridelali. Vendar se pri vsem tem enega pridelka veselimo, in ta je grojzdje, katero letos ne bolehuje, in kterege, hvala Bogu, je dovolj. Škoda le, da je 3. dan t. m. se vzdignila silna burja, ktera nam je veliko tega ljubega sadú na tla vergla. Ta nesreča je pa še majhna, proti neki drugi, ktera se je ravno tisti dan zgodila. Nekega moža, kateri je šel še z drugimi tovarši iz hoste, je burja na poti čisto končala. Tovarši mu celó pomagati niso mogli, ker so sami pomoči potrebni bili, in tako so ga mogli samega v hosti pustiti, kjer je žalostno končal. Niso sicer nič derv domú prinesli, pa so bili zadovoljni, da jih ni enaka nesreča zadelala, kakor unega reveža.

Iz Ljubljane. Po gosp. dr. Klunu, ki je 1. dan t. m. Ljubljano zapustil, je gosp. dr. Vranič tajništvo kupčijske in obertnijske zbornice začasno prevzel, — gosp. dr. Etbin Kosta opravilstvo zgodovinske družbe, — gosp. Dragotin Dežman pa vredništvo nemškega ljubljanskega časnika „Laib. Zeitung“, ktero bo konec tega mesca začel. — Pretekli četrtek sta se gospoda Drag. Dežman in Ferd. Schmidt podala v véliki zbor nemških kmetovavcov in gojzdnarjev v Prago in gospoda Jeron. Ulrich in V. Peške menda že poprej. Gosp. Dežman je obljubil z gosp. dr. Strupi-om vred iz tega zbora „Novicam“ kaj pisati, kar bi utegnulo našim bravcem mikavno biti. Po tem zboru gresta na Dunaj v zbor naravoslovcov in zdravnikov. — Včeraj in predvčeranjem smo imeli slavnega dr. Vuka Stefanovića Karadžića v Ljubljani, ki je na poti iz Tersta, kjer je bolnega prijatla obiskaval, se pri nas mudil, da je zapuščino Kopitarjevo v naši licealni knjiž-

nici ogledal. Da smo kaj veseli bili takega pohoda in da smo se radovali preslavnega starčka še tako krepkega viditi, ni nam treba praviti. Včeraj zvečer jo je spet odrinil na Dunaj.

Novičar iz raznih krajev.

Po telegrafnem naznanilu iz Celovca sta Nju velič. presvitli cesar in cesarica 5. dan t. m. zjutraj po sedmih nastopila potovanje po gornjem Koroškem. Tudi je telegraf naznanil, da so presv. cesar odboru za koroško železnico milostljivo obljubili, da mu bo naj višji sklep zastran te naprave kmali došel. — Že dolgo se govori, da bi se utegnila postava zastran odertnije, ktera je od leta 1803 veljavna, preklicati ali saj predelati; ministerstvo pravosodja je, spoznavši, da ta postava ni kaj primerna sedanjim časom, vprašalo obertnijske in kupčijske zbornice, kaj one mislijo o tem: ali naj bi se preklicala ta postava popolnoma, ali le preuredila? Kakor iz dunajskih časnikov slišimo, je odbor dunajske zbornice to vprašanje že v svoj prevdarek vzel in enoglasno sklenil, da bi bilo naj bolje, da se cela postava zastran odertnije prekliche in da naj bode vsakemu pripušeno svoj dnar razposojevati na obresti (činže) kolikoršne koli more; le takrat kadar kdo na kant pride ali konkurzu zapade, naj veleva postava, da se pri zastavnih ali hipotekarnih dolgovih le 5 od 100 činža jemlje, pri kupčijskih dolgovih pa 6 od 100. Kaj bojo rekle druge zbornice in kaj bo ministerstvo po vsem tem sklenilo, se ne vé; gotovo pa je, da se ne bojo oderali ljudje, ki dnarja na pósodo potrebujejo, potem nič huje, če tudi postave zastran odertije ne bo, kakor sedaj, ko odertniki sto ovinkov véjo, se ogniti postavi; naj bolja pripomoč zoper odertijo so javne (očitne) upne naprave kakoršnega koli imena, ako od njih človek, ki dnarja potrebuje, proti primerni zastavi in poštenemu činžu ga lahko dobí; sicer je pa res tudi včasih preostro, da bi kapital v dnarji ne smel več dobička donášati kot 5 od 100, ker mnogokrat tistemu, ki je dnarja na pósodo vzel in ga rabi za to ali uno obertnijo ali kupčijo, izposojeni dnar donáša po 10 odstotkov. — Še od nikodar nismo letos slišali, da krompir gnijje; le v Kadenski okolici na Českem, smo te dni brali, se je prikazala precej huda bolezen. — Ob cesti v Krems v gornji Avstrii so potniki vidili ne ravno čuden, vendar pa redek prikazek, da mnogo češpelj, na kterih je viselo mnogo zrelega sadú in jim je perje že odpadalo, je jelo iznova cvesti. — Telegraf je prinesel iz Nevšateljja (Novega grada) v Švajci novico, da ste se ljudovladna (republikanska) in pa kraljeva stranka spërle tako, da je kervava bitka se vnela med njima. Kraljeva stranka v Novem gradu se je namreč hotla vlade polastiti in se je vzdignila nad ljudovladno stranko; ta pa je zbrala hipoma vso svojo moč skupaj in je z naskokom vzela grad; na obéh stranéh je bilo veliko kervi prelite. Da braveci naši razumejo ta razpor, jim ob kratkem povémo, da kanton Nevšateljjski v Švajci spada od ene strani v kolo švajcarske zaveze, od ene pa je knežija pod gospodstvom kralja pruskega, je tedaj, tako reči, polutan od časa kralja Vilhelma III., ki je vladal h koncu 17. stoletja; — v letu 1848, ko se je mnogo stvari prekucnilo na svetu, se je tudi ta kanton oprostil pruskegu gospodstva in je svojolastno vlado osnoval; al pruska vlada ni imela časa se takrat za svojo pravico potegniti, in tako je ostal ta kanton v švajcarski zavezi brez pruskega gospodstva, pa ostala je tudi stranka za kralja pruskega zraven národnih švajcarskih strank, ki so se sedaj sprijele, pa menda ne bojo napravile kakih večjih homatij. — Vlada španjska je razglasila ukaz, da je deržavni zbor (Cortes) razpušen. — Zastran španjskih in napolitanskih homatij se sliši, da ste se angležka in francozka vlada popolnoma porazumile; angležka vlada je nek sedaj o španjskih zadevah

edinih misel s francozko, — francozka pa edinih misel z angležko zastran Napolitanskega. — Da ste si rusovska in turška vlada sopet kakor pred vojsko prijazne, se vidi iz tega, da 23. p. m. je novi rusovski poslanec Butenjev došel v Carigrad; 25. p. m. ga je sultan prijazno sprejel. — Vse novice iz Moskve so polne sedaj popisov, ki zadevajo kronanje carovo, in vse govori le od slovesnost, ki bojo nek takošne, da enake krasnosti in časti Evropa še ni doživela.

Menedi in Blaženka.

Balada.

Švigaje strašiven se plamen vzdiguje
Borivši se s černo tamoto noči,
Peklenska moč divjih Turčinov kraljuje,
Po Sigetu strah in obup se glasi.
Tú votlobučéce potresa gromenje,
Podira obdanih razlega se jok,
Tam Turkov sirovih vojaško šumenje;
Čuj, kak že peklensko krohoče trinog!

Al' kar je še živih, se vnovič junaki
Pod Avstrije orlom zberajo v sovet,
In glasno rožlajo pogumni vojaki.
Če prav po Sigetu razsaja razmet.
Hudo u junaških je žilah zavrela
Rojakom nadušenim viteška krí,
Napravi jih sto se na turške kerdela,
In mladi Menedi na čelu stoji.

Megla se junakov na polji razgrinja,
Po trati grozivne nevihte je dir,
Orožje preostro se v solncu otrinja,
Na ptujca pogumni obračajo zir.
Pa — kar jim prikaže prečudna se truma,
Ko dvanajst Vil gorskih na konjih sedé —
Njih zveste žene so, plamteče poguma,
Nesreča domovja jim dviga sercé.

Iz verste prekrasne, iz rajde junakinj
Priskoči Menedova žena berhka,
Blaženka, nar zalša iz zalih vojakinj,
Očitanja teče beseda gladka:
„Nevredne imate nas ženske plemena
Žarečega veri, domovju in vam,
Serčnota nam persi podbuja jeklena
Za vse, kar je sveto, obujeni plam!“

„Al' zopet ko toča obsuje junaka
Z Osmani maš'vanja želeči nagon,
Kar smertnega mahljej zadene, in jaka
Oprosti se duša pozemeljskih spon,
Pred vami, bijočmi za dom, se umreti
Tud' me zasučemo nadušeni meč,
Ker ljutega Turka junaško objeti
Nas smerti pošasti ne strašijo več.“

Besede ko te 'zgovori, se spustijo
Junaške vojakinje v berzni odpod,
Ko besi protniku nasprot se podijo,
Vihraje za njimi strašivni šumot.

Zdaj plane viharo na turške kerdela
Pogin prinesivni nadušeni roj;
Enajst pa vojakinj je smert že objela,
Mesarsko zdaj klanje se vname na boj.
Ko tresk iz oblakov in tmine viharja
Zamahne koj sablja čez turške glavé,
Menedi jih seka, zdrobivno udarja,
Pušica sovražna mu vstavi roké.

Blaženka priskoči, merliča oklene,
Zastoka — in smertne pošasti je rop, —
Gromé čez merliče se kmalo zažene
Peklensko razkačeni konjikov trop.

France Zakrajšek.

Slovó!

Še zadnjič pozdravljam
Tominske goré,
Za Vas bo živeló
Do smerti sercé!

J. H.lla.